

OOS GEBROOK

Heemkundevereniging Hoensbroek
Jaargang 9 - nummer 2 - juli 2016

Oos Gebrook

Een uitgave van de Heemkundevereniging Hoensbroek.
Jaargang 9 nummer 2 – juli 2016

REDACTIE:

Jan Bus
Hein Giesen
Bernard Grothues
Jo Hermanns

Wim Kortekaas
Math Mertens
Peter Sikora

INGEZONDEN ARTIKELEN:

Jan van den Berg

AFBEELDINGEN:

Math Mertens

ACQUISITIE EN ADVERTENTIES:

Jan Bus

Hein Giesen

SECRETARIAAT:

Klinkertstraat 19,
6433 PA Hoensbroek, tel: 045-5217721
E-mail: secretaris@heemkundehoensbroek.nl

VERENIGINGSLOKAAL:

Schuinstraat 2a 6432 CM Hoensbroek

BANK:

NL43INGB0003280562 t.n.v. Heemkundevereniging Hoensbroek

WEBSITE:

www.heemkundehoensbroek.nl

Losse nrs. € 3,95

Inhoud

VAN DE REDACTIE.....	4
DE JAARLIJKSE EXCURSIE	5
LIEDJES VAN VROEGER - LEEDJES VA VREUGER	7
OUDE VERHALEN, LEGENDEN EN SAGEN OVER HOENSBROEKS VERLEDEN - 1	9
EEN BROODNODIGE REPARATIE AAN DE KLEINE ST. JAN	21
FC HOENSBROEK 70 JAREN JONG	23
JOODSE ONDERDUIKERS IN HOENSBROEK	36
BEGUNSTIGERS.....	43

HOWA BINNENHUISDECORATIE

Nieuwstraat 12-14
6431 KT Hoensbroek
☎: 045- 5212900

PETER WIND - PAPIER/KANTOORVAKHANDEL

Akerstraat Noord 288
6431 HW Hoensbroek
☎: 045 - 523 07 48

VAN DE REDACTIE

't Is weer zover! De nieuwe Oos Gebrook ligt weer op uw deurmat.

En dat zal zeker goed uit komen, want als we de voorspellingen moeten geloven nodigt het weer van de komende tijd niet echt uit om in de zon te gaan liggen bakken. Dan komt zo'n blad dus goed van pas.

Maar niet alleen vanwege het weer is het de moeite waard om het blad van begin tot eind door te nemen. We hebben, net als altijd, weer veel moeite gedaan om er een interessante en lezenswaardige uitgave van te maken. Zo hebben we op de valreep nog een artikel gekregen van ons lid Jan v.d. Berg, waarin hij ingaat op het waarom en hoe van zijn zoektocht naar de gebeurtenissen rond en wederwaardigheden van de Joodse onderduikers gedurende de Tweede Wereldoorlog in Hoensbroek. IN het najaar van dit jaar verschijnt daarover zijn boek. Helaas moest daarvoor een ander artikel over pianobouwers met Hoensbroekse wortels even wijken. Maar dat schuiven we dus door naar het volgende nummer in november. Dan weet u dat alvast!

Een paar weken geleden hadden we weer onze jaarlijkse excursie. Deze keer stonden de kerk en het kasteel van Wijnandsrade op het programma, dat afgesloten werd met koffie en vlaai bij de recent gerestaureerde hoeve Laar. De keus voor deze locaties bleek een echt schot in de roos te zijn en voor een verslag hiervan kunt op pagina 6 terecht. We vervolgen deze keer de geschiedenis van FC Hoensbroek met een tweede deel over de periode 1971 – 1996 en we hebben weer enkele 'nieuwe' liedjes van vroeger. En Henri Peters schreef een leuk stukje over een reparatie aan de kleine St. Jan. Kortom, de moeite waard!

En nu we toch uw aandacht hebben kunnen we u er meteen nog even op attenderen, dat het nog steeds, tot 1 augustus aanstaande, mogelijk is om tegen de gereduceerde prijs van € 17,95 in te tekenen op het boek over de Joodse onderduikers in Hoensbroek in de Tweede Wereldoorlog van Jan v.d. Berg. Als u belangstelling hebt neem dan gewoon even contact op met ons secretariaat. Dat kan per e-mail, schriftelijk en telefonisch.

LÉON MEESSEN OPTOMETRIE

Kouvenderstraat 17

6431 HA Hoensbroek

☎: 045-5212587

DE JAARLIJKSE EXCURSIE

Op vrijdag 24 juni was onze heemkundevereniging te gast in Wijnandsrade waar wij onder de deskundige leiding van gids, Jacques Jetten het oude kerkje, dat in oude documenten al in de twaalfde eeuw vernoemd werd, alsook het kasteel bezochten.

Deze excursie sprak onze leden waarschijnlijk wel aan, want nog nooit mochten wij bij eerdere excursies zoveel leden begroeten, ruim veertig personen.

*Uitleg bij de oorlogsslachtoffersplaquette op de kerkmuur
Foto's Winand Cuipers*

Gids Jacques Jetten in zijn element op de preekstoel

De excursie startte bij de oude kerk. De gids, een geanimeerde verteller, vertelde dat de toren van het kerkje in de Tweede Wereldoorlog getroffen was door een zware bom. Een blindganger bleek later, want deze en andere bommen, die toen in en om Wijnandsrade vielen, waren gedropt door een aangeschoten geallieerd vliegtuig in nood. Dankzij enige alerte dorpsbewoners, die de kerkklokken uit de zwaar beschadigde kerktoren meteen in de kasteelvijver dumpten, kregen de Duitse bezetters deze door hen fel begeerde bronzen klokken niet in handen. In de oude parochiekerk waren vele mooie, interessante beelden en voorwerpen te bewonderen, die door de gids met verve en geestig omschreven werden.

Na het kerkje trok de stoet naar het kasteel, waar de slotkapel met grafkelder helaas niet te bezichtigen waren door de waterschade, die de hoosbui de avond ervoor had aangericht.

De middag werd afgesloten met koffie en een goed stuk vla in de nieuwe uitspanning 'De Naamse Steen', gelegen vlak voor de spoorwegovergang aan het einde van het Laarvoetpad.

Uitbater Fer Peters liet zich er niets aan gelegen liggen en gaf na de koffie de geïnteresseerden nog een rondleiding door zijn geheel in oude stijl opgeknapte oude boerderij, nu 'De Naamse Steen'.

Een aandachtig gehoor in de kleine zaal van het kasteeltje

CONSTRUCTIEBEDRIJF WIEL PETERS

Economiestraat 47 A

6433KC Hoensbroek

☎: 045- 521 10 57

IJSSALON-CROISSANTERIE DE OASE

Kouvenderstraat 65

6431 HB Hoensbroek

☎: 045- 5226558

LIEDJES VAN VROEGER - LEEDJES VA VREUGER

De tweede aflevering van deze rubriek met liedjes uit vroeger jaren, die verloren dreigen te gaan wanneer we ze niet een keertje vastleggen. In het vorige nummer vroegen we om mensen, die deze liedjes nog kennen uit hun kinderjaren, waarbij het vooral gaat om de melodie.

OPOE DRAAGT EEN SMOKING.

Vroeger waren vrouwen- vrouwen, dat is nu niet meer.
Die tijd, zo ik zei, die is lang voorbij.
Want de vrouwen die w'aanschouwen, lijken meer en meer,
Op een man zelfs-zeg niet nee-, m'n opoe doet ook mee.

Refrein:

*Opoe draagt een smoking, 's avonds in de dancing
Koketteert en ze sjanst, onderwijl dat ze danst.
En ze rookt heel netjes, nu d'r sigaretjes
Opoe die doet node, mee nu aan de mode.
Ze beweert: ik ben geëmancipeerd.*

Vroeger droegen vrouwen rokken en een creolien
Nou wil elke vrouw geen corset meer zien.
Vroeger droeg een vrouw nog rokken, maar over een jaar
Draagt ze slechts 'n kantje hier en een strikje daar.

Refrein.

Vroeger zei mijn opoe sprookjes, die ze al'maal kon
Maar nou neemt ze les in de charleston.
In chemise envelopperokjes tot d'r knie
gaat ze met d'Steinachkuur 's middags naar de Tea.

Refrein.

SCHOONMAMA'S

Schoonmam's hoort men versmaden, ieder sportblad tapt een mop.

Sinds de oerschoonmoeder Eva, schimpen, vitten wij er op.

Ik wil nu een loflied zingen, als een welgemeend protest.

Daar ikzelf er nog geen rijk ben, vind ik alle schoonma's best.

Refrein:

Ik zoek een schoonmama, die van d'r schoonzoon houdt.

Ik zoek een schoonmama, maar die niet met mij trouwt.

Schoonmam's zijn burgeressen, van het allerhoogste nut.

Maar bij vele boze schoonzoons, dienen ze als kop van jut.

Dat is lelijk en onbillijk, naar zijn ze niet allemaal.

Snoesjes zijn de schoonmamoesjes, die hier zitten in de zaal.

Mooi hoeft schoonma niet te wezen, enkel maar gezond en fris.

Elegant is ook niet nodig, als haar dochter dat maar is.

En ze moet vooral goed weten, in haar schoonmama's bestaan, dat er is een tijd van komen en een juiste tijd van gaan.

Refrein.

HARREMAN VERHUIZINGEN

De Koumen 28

6433 KD Hoensbroek

☎: 045-5233333 - www.harreman.nl

ROLF DE JONG AUTOSCHADEBEDRIJF

De Koumen 60

6433 KD Hoensbroek

☎: 045- 5210590

OUDE VERHALEN, LEGENDEN EN SAGEN OVER HOENSBROEKS VERLEDEN - 1

Dankzij het betere speurwerk van Hein Bisschops zijn we in het bezit gekomen van een aantal oude verhalen, legendes en sagen die betrekking hebben op het Hoensbroekse verleden.

Het onderstaand verhaal, gevonden in de nalatenschap van Jan Schuffelers, speelt zich af in kasteel Hoensbroek, in het jaar 1794.

Op dat moment heeft in Frankrijk nog niet zo lang geleden de Franse revolutie plaats gevonden (1789).

Daarbij grepen de burgers de macht en zorgden ervoor dat de oude machthebbers bijna niets meer te zeggen hadden. 'Vrijheid, gelijkheid en broederschap' was de lijfspreuk van de revolutionairen. Toen dat gebeurde woonden graaf Lothar en zijn vrouw Sophia in kasteel Hoensbroek.

Verzameld en bewerkt door Marcel de Jonge

DE VERBORGEN KAMER, EEN AVONTUUR IN KASTEEL HOENSBROEK.

Rudolf, een van de knechten van de familie Van Hoensbroek, slenterde op zijn gemak door de vele kamers van kasteel Hoensbroek. Overal was het even leeg. Graaf Lothar en zijn vrouw gravin Sophia waren namelijk naar een ander slot van de familie verhuisd. Het kasteel in Hoensbroek leek wel uitgestorven. Alleen een paar knechten en een meid waren achtergebleven om de vele kamers en de meubels te onderhouden en om op te passen, dat er niet werd ingebroken. Rudolf liep door het oudste gedeelte van het kasteel, een hoge ronde toren met een muur van zo'n drie meter dik.

In de Middeleeuwen was deze toren gebouwd om het huis dat er aan vast zat te beschermen. Vanuit de toren konden de bewoners van het kasteel de omgeving in de gaten houden.

Rudolf beklom de smalle wenteltrap in de dikke muur naar boven. Steeds hoger ging hij, tot hij niet meer verder kon. Hij stond nu vlak onder de

torenspits. Hij liep naar een van de smalle raampjes en keek naar buiten. Van hier kon hij heel ver kijken. Dit was ook zijn favoriete plekje om te zitten als het niet koud was. Rudolf had de graaf eens horen vertellen, dat men vroeger door de smalle schietgaten pijlen afschoot om het kasteel te verdedigen. Je kon de schietgaten en brede vensterbanken, waarop je kon zitten, nog zien.

Als er niet gevochten werd, zaten de vrouwen op deze vensterbanken te handwerken. Daar viel immers het meeste daglicht naar binnen. Deze ronde toren had, toen hij nog geen spits had, kantelen. Achter die kantelen konden de verdedigers van de toren zich voor de aanvallers onzichtbaar houden en door de openingen pijlen naar beneden schieten. Rudolf kreeg het koud, voorzichtig daalde hij de vele trappen en ladders weer af. Hij kon het niet laten om ook even te gaan kijken in de kerker helemaal onder in de toren.

Rudolf hoopte dat de kaars niet uit zou waaien. Het was al erg genoeg met kaars. Toch ging hij helemaal naar beneden. Daar kon hij lekker fantaseren hoe er vroeger gevangenen opgesloten hadden gezeten in het pikkedonker, vastgebonden aan een blok hout. Door de misdadigers te martelen kreeg men ze aan het praten. Een rilling liep over Rudolfs rug. Hij wist niet zeker of dit nu van het denken aan de martelingen kwam, of van de kou.

F. NIJSTEN SLIJTERIJ WIJNHANDEL

Kouvenderstraat 158
6431 HH Hoensbroek
☎: 5223466

W. MENGELERS – AUTO ELEKTRA

Burg. Slanghenstraat 11
6433 AR Hoensbroek
☎: 045- 5217777

Hij besloot in ieder geval weer snel de trap omhoog te gaan. Via een aantal trappen kwam hij in een vertrouwd gedeelte van het kasteel. In dit deel kwam Rudolf dagelijks en sliep er ook. Dit deel was veel later gebouwd dan de oude toren.

In de loop der eeuwen werden er steeds stukken aangebouwd en/of vervangen door nieuwe gedeelten. De plaats waar Rudolf nu liep was in de zeventiende eeuw gebouwd. Toen waren ook de bijgebouwen, zoals de boerderij gebouwd. Verdediging was toen al minder belangrijk. In de zeventiende eeuw gebruikte men het kasteel al veel meer als adellijke woonruimte. De ramen in dit deel van het kasteel zijn een stuk groter dan de ramen in de middeleeuwse toren en waren vaak glas-in-loodramen met aan de buitenkant luiken. Deze blinden had Rudolf vandaag samen met de meid Marie gesloten. Het was buiten guur en het waaide hard. Met de blinden dicht zou het een stuk warmer zijn.

De meeste open haarden waren uit, omdat de kamers nu toch niet allemaal gebruikt werden. Alleen in de keuken brandde het vuur. Daar was Marie aan het koken. Het koken duurde lang, soms wel 5 of 6 uur.

Rudolf vulde het hout bij de open haard aan. Hij had echter geen zin om te helpen bij het koken, dus liep hij snel de keuken uit. Via een zijdeur kwam hij uit op de binnenplaats van het kasteel.

Hij wilde de binnenplaats oversteken en kwam daarbij langs de kapel.

Hij ging naar binnen, een gebed op zijn tijd was immers nooit weg.

Rudolf knielde neer voor het altaar en bad dat de graaf en de gravin weer terug zouden keren en dat het hen goed zou gaan. Niet lang daarna stond hij weer op. Voordat hij weer naar buiten ging keek hij nog even naar het schitterende plafond.

Hij dacht terug aan de tijd dat hij nog regelmatig naar het kerkje in het dorp ging. Sinds de graaf weg was, had hij het kerkje niet meer bezocht.

In het kerkje werd getrouwd, gedoopt en begraven. Dat gebeurde niet in de kapel van het kasteel. Je liep in het oude kerkje in het dorp over de grafstenen van overleden geestelijken.

Vanuit de kapel liep Rudolf snel naar de overkant van de binnenplaats. Hij had het nu toch koud gekregen en was van plan om in dit allernieuwste deel van het kasteel een open haard aan te steken. Dit gedeelte was pas enkele tientallen jaren oud. Het was gebouwd naar de nieuwste stijl die vanuit Frankrijk was over-

gewaaid. Hier keek Rudolf altijd zijn ogen uit. Het waren grote hoge ruimten met veel versieringen, zoals schilderingen op het plafond en bij de ramen. Ook zat hier tegen de muren behang dat van goud leek te zijn. In de andere delen van het kasteel waren de muren gewoon wit gepleisterd of je zag gewoon de bakstenen muur. Verder had dit deel van het kasteel

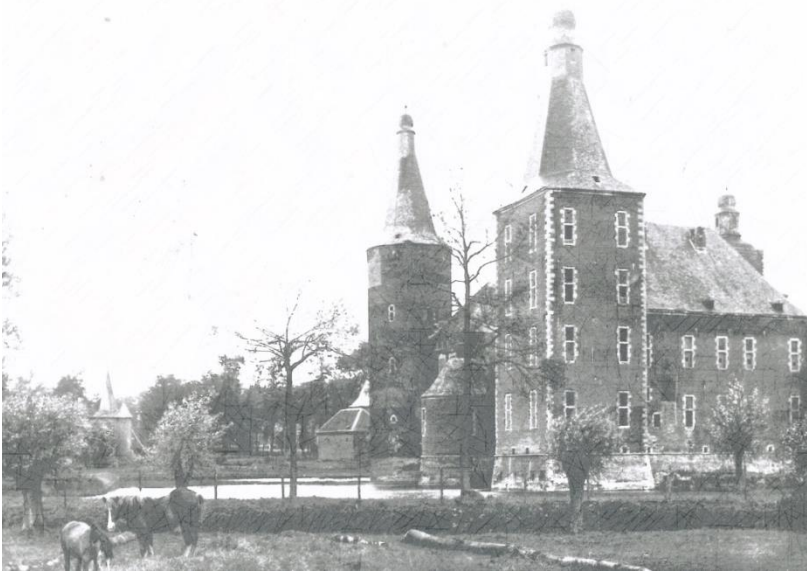

hoge, maar vooral brede deuren, zodat de dames met de wijde jurken er zonder al te veel problemen doorheen konden. Ook de ramen van dit nieuwe deel waren groot en hoog met grote ruiten. De kastelen uit de achttiende eeuw zagen er dus heel anders uit dan de kastelen die in de middeleeuwen werden gebouwd. In tegenstelling tot het oudste deel van het kasteel heeft dit achttiende-eeuwse deel dan ook geen verdedigingsfunctie meer.

Dat had Rudolf graaf Lothar eens horen vertellen. Middeleeuwse kastelen hadden een heel duidelijke functie: ze waren er om de mensen te beschermen tegen aanvallen van buitenaf. Daarom moesten de muren van zo'n kasteel heel dik zijn, anders konden de indringers er zo een gat in slaan. Toen het buskruit werd uitgevonden had het geen zin meer om kastelen met dikke muren te bouwen, omdat men nu met kanonnen zelfs de dikste muren kapot kon schieten.

De functie van het kasteel veranderde hierdoor: het moest vooral een fijne plek zijn om in te wonen. Het werd lichter en luchtiger met grote ramen; precies volgens de laatste trend.

In de zaal waar Rudolf nu was, hielden de graaf en gravin regelmatig feesten en werd gegeten als er veel gasten waren. Het was in de zaal meestal

Kasteel Hoensbroek - omstreeks 1900

gezellig en er werd regelmatig muziek gemaakt. Nu was het er kil en ongezellig. Rudolf stak de haard aan. Zolang de heer weg was, kon hij hier rustig zitten en genieten van het uitzicht. De open haarden waren in deze kamer een stuk kleiner dan in het deel van het kasteel met de blinden. Ofschoon ze kleiner waren, werkten ze beter, want de rook trok veel beter weg. Rudolf ging zitten op een van de brede vensterbanken en keek naar buiten, maar er was niets bijzonders te zien.

”Tegenwoordig is er ook helemaal niets te beleven hier”, mompelde hij.

Een aantal jaren geleden had het er even op geleken dat het spannend zou gaan worden. De Fransen zou-

den na de revolutie in hun eigen land, de grenzen willen verleggen tot aan de Rijn. Ze zouden dan de heersers in dat gebied moeten verslaan om ook hier vrijheid, gelijkheid en broederschap voor het volk in te voeren. De graaf van Hoensbroek had de gebeurtenissen zo goed mogelijk gevolgd. Twee jaar geleden was er een bericht gekomen dat hem blijkbaar zo had verontrust, dat hij rentmeester Schreurs met Rudolf als knecht naar Aken en Maastricht stuurde om informatie in te winnen over de dreigende oorlog. Dat was pas een avontuur geweest, vond Rudolf. Terwijl rentmeester Schreurs praatte met de belangrijkste heren in de stad, had Rudolf de kans eens goed rond te kijken en heel even te proeven van het stadsleven. De berichten over de oprukkende Fransen waren echter zeer verontrustend, men praatte in de stad nergens ander over. Al snel moest hij weer terug naar Hoensbroek. Daar veroorzaakte de informatie, die Schreurs en Rudolf meebrachten, grote onrust. Daarom zou de adellijke familie van Hoensbroek naar Schloss Haag verhuizen, een kasteel dat ook van de familie was. Het werd een drukte van belang. Alle mooie en dure kleding van de graaf en zijn gezin werd ingepakt om mee te nemen. Rudolf kon zich nog goed herinneren hoeveel werk het was om de vele

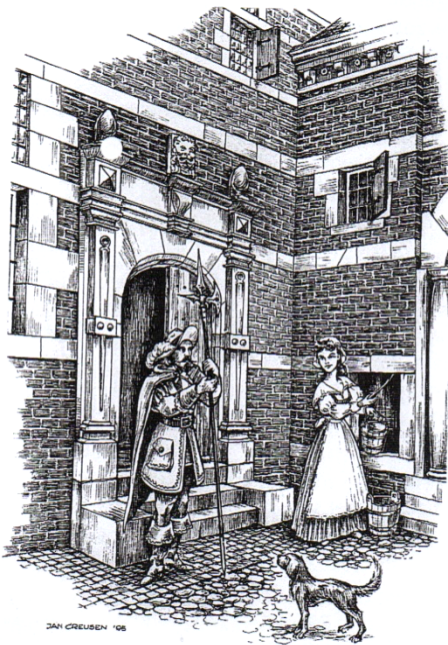
jurken van de gravin in te pakken. De rijke dames droegen in de achttiende eeuw jurken, waarvan het bovenlijf zeer smal was.

Vanaf de heupen werd de jurk heel breed. Rieten manden waren met linten aan de rok vastgemaakt, zodat het bovenlijf nog smaller leek. Daarbij droegen de vrouwen een korset. Verder hield men erg van deftige en overdreven gekrulde vormen. De jurken waren versierd met strikken, roesjes en er waren veel figuurtjes in verwerkt. Ook het kapsel moest elegant en vooral hoog zijn. Het werd opgewerkt met veel krullen en versierd met nep-bloemen en parels. Later gebruikten de dames zelfs een soort van kussen van paardenhaar. Het eigen haar werd eromheen gedraaid. Zo werd het kapsel nog hoger. Het gewone volk noemde dit als grap vaker 'een kop vol ongedierte'. En wie weet, men dacht dat je van het wassen enge ziektes kon krijgen. Voor het gemak droegen de dames later meestal hoge pruiken.

Als extra versiering droegen de dames handschoenen, horloges, sieraden, waaiers en soms flesjes met water. Hiermee hielden ze de echte

bloemen in hun kapsel en op hun jurk vers. Het gezicht en de pruik werden regelmatig ge-poederd. Ook de mannen waren sierlijk gekleed maar minder opvallend dan de vrouwen. Ze droegen een kniebroek, een vest en een jas. Het hemd dat ze droegen was wijd, het had lange mouwen met als versiering brede kantstroken. Ook de mannen droegen gepoederde pruiken.

Deze pruiken hadden regelmatige krullen en werden aan de achterkant met een zwarte strik bij elkaar gehouden. De mannen hadden geen baard of snor.

Ze droegen zwarte schoenen met, net zo als bij de vrouwen, glimmende gespen. De heren hadden allerlei voorwerpen bij zich. Een horloge aan een kettinkje bijvoorbeeld, dat dan in hun broekzak werd gestopt. Maar ook een wandelstok, een degen, handschoenen en een snuifdoos met daarin zeer prikkelende tabak, ook wel snuif genoemd.

De meubelen en andere waardevolle voorwerpen die de graaf en gravin niet konden meenemen, werden opgeslagen in de ronde middeleeuwse toren. Daar lag het veilig opgeborgen en het was er brandvrij. Daarom werden daar ook de belangrijke papieren opgeslagen. Na het vertrek van de grafelijke familie werd het stil in het grote gebouw met zijn vele kamers, gangetjes en trappen. Saai zelfs.

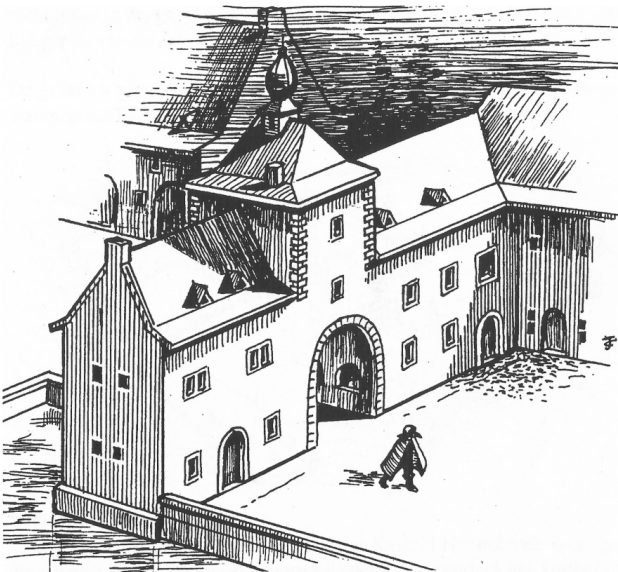
Er gebeurde niks opmerkelijks meer en Rudolf wist nog niet zo zeker of de graaf wel snel zou terug keren. De Fransen kwamen immers steeds dichterbij.

Maar ja, Rudolf was maar een knecht, misschien zag hij het wel helemaal fout.

BISSCHOP DAMIAAN

Buiten de gracht begonnen opeens de eenden te kwaken. Rudolf liep

door naar het kamertje naast de zaal om door het raam te kunnen zien waarom de vogels opeens zo'n herrie maakten. Het was buiten aan het schemeren. Toch dacht Rudolf iets te zien bewegen. Hij tuurde naar de tweede toegangsdoort en zag inderdaad een oude man, gehuld in mantel.

De man stak met een driftige dribbelpas richting de brug van het slotgebouw, steeds omkijkend alsof hij achtervolgd werd. Maar hoe goed Rudolf ook keek, hij herkende de persoon in het halfdonker niet. Nieuwsgierig rende de knecht door de zaal, via de hal naar het binnenplein van het slotgebouw en zag nog net hoe de geheimzinnige bezoeker door de deur in de toegangspoort het slot betrad. Een indringer?

Hij moest wel een sleutel hebben gehad, anders kon hij niet door de poort zijn gekomen. Rudolf kroop achter de man het kasteel binnen.

Langzaam kwam hij steeds dichterbij. Hij kon de man al zwaar horen ademen.

Net toen Rudolf besloot dat hij de indringer van achter vast zou grijpen, draaide de zich om. Even schrok Rudolf, maar al gauw zag hij wie de man met de donkere mantel was. “Bisschop Damiaan”, mompelde Rudolf verlegen. Het was de broer van graaf Lothar, die bisschop van Roermond was. “Eerwaarde, waaraan danken wij uw onverwacht bezoek?” “Rustig

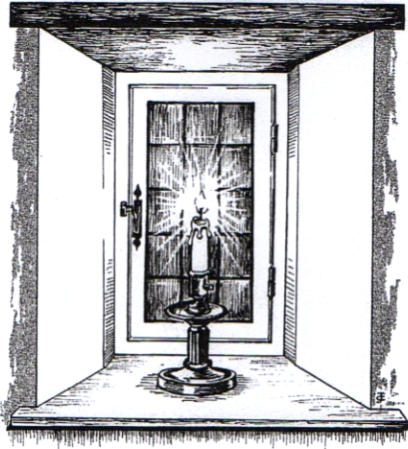

maar jonge man” stelde bisschop Rudolf, die er erg zenuwachtig uitzag, Rudolf gerust. “Het spijt me dat ik je liet schrikken, maar ik had dringend een veilige plaats nodig, nu de Fransen Roermond al hebben ingenomen”.

Verbaasd hoorde Rudolf het nieuws. Als de Fransen Roermond al in handen hadden, dan kon het zeker niet lang meer duren totdat ze in Hoensbroek zouden zijn. De Fransen waren meestal ook niet al te vriendelijk tegenover de geestelijken. Die hadden in het verleden immers ook veel macht gehad en het gewone volk voor zich laten werken.

Bisschop Damiaan

En dat was nu net hetgeen waartegen de Fransen in opstand waren gekomen. Hoewel bisschop Damiaan bekend stond als goed voor de armen

EEN KAARS, VOOR HET RAAM VAN DE „VERBORGEN KAMER”, REDDE DE VERSTOPE BISCHOP PHILIP DAMIAAN...

en mensen in nood, vreesde hij toch door de Fransen gevangen te worden genomen. Daarom had hij besloten in het familieslot te Hoensbroek tijdelijk een schuilplaats te zoeken. “Jongeman, ik heb je hulp nodig. Ik zou in een van de kamers voor een tijdje willen gaan wonen, zou jij er een beetje bewoonbaar kunnen maken en verwarmen?” Rudolf knikte, nam in de keuken een kandelaar met een kaars en stak deze aan. Hij liep de grote trap op om in een van de ruimtes de open haard aan te maken. Schoon waren alle kamers wel. De

knechten en de meid hadden immers nauwelijks wat anders te doen dan schoonmaken. De andere knechten hielpen nu ook de boer op het land en sliepen ook in de kasteelboerderij. De meid was ondertussen in de keuken een maaltijd voor de bisschop aan het voorbereiden. Al snel vulde de kamer zich nu met rook. De schouwen waren hier groot en werkten minder goed dan die in de nieuwe en kleinere open haarden in de zaaltjes die gebouwd waren in de achttiende eeuw. Toch kreeg Rudolf het hout vrij snel aan het branden. Hij wilde de kandelaar, die hij op de vensterbank had gezet, weer oppakken en zag toen buiten in de verte lichtjes.

Fakkels waren het. Het leek een groep van meer dan tien man. Zouden dat de Fransen al zijn? Rudolf besloot meteen bisschop Damiaan te waarschuwen en rende de trappen af. De kaars had hij uitgeblazen en in de slaapkamer laten staan. In het donker wist Rudolf toch snel in de keuken te komen. Marie, de meid, had in de keuken net eten voor de bisschop op geschept. “Heer Damiaan, heer Damiaan”. Buiten adem probeerde Rudolf te vertellen wat hij had gezien. Maar de bisschop begreep hem niet.

“Rustig maar jongen, je ziet eruit alsof je spoken hebt gezien.” “Heer, waren het maar spoken”, zei Rudolf die nu weer op adem was gekomen. “Ik geloof dat de Fransen eraan komen”. Het gezicht van de bisschop werd nu net zo wit als zijn gepoederde pruik. “De Fransen..., zo snel al?” De bisschop had dit duidelijk niet verwacht. Snel fluisterde hij tegen Rudolf en Marie, dat ze tegen niemand mochten zeggen dat hij hier was. De bisschop graaide zijn spullen bij elkaar en verdween de trap op. Marie en Rudolf keken elkaar verbaasd aan. Waar ging hij nu naar toe? Zich verstoppen? Maar waar dan? Lang hadden ze niet om erover na te denken, want beneden werd hard op de poort gebonkt. Met bonzend hart liep Rudolf naar de poort en schoof de grendel opzij. Een groep mannen in uniformen stormde binnen. Rudolf werd door een van de soldaten aangesproken. Hij kende echter geen Frans en trok zijn schouders op. Het enige woord dat hij had verstaan was ‘Damiaan’. De Fransen duwden hem opzij en gingen het kasteel binnen. Alle kamers werden overhoop gehaald en alles werd grondig bekeken. Zelfs alle gemakken (toiletten) werden onderzocht.

De Franse indringers vonden niet wat ze zochten en werden boos. Rudolf liep naar de keuken waar Marie de troep die de Fransen hadden gemaakt, weer een beetje aan het opruimen was. “Zeg Marie”, begon Rudolf, “heb je enig idee waar Damiaan kan zijn? De Fransen lijken hem niet te vinden”. Marie kwam dichterbij Rudolf staan en fluisterde:

“Ik weet het niet zeker, maar ik dacht dat hij richting het slaapvertrek van Heer Lothar ging”. “Vreemd”, dacht Rudolf, “dat is nou net de kamer waar ik de haard had aangemaakt”. De Franse soldaten stonden beneden in de hal te overleggen. Rudolf sloop langs hen. In het halfdonker zouden ze hem toch niet zien. Hij ging naar de kamer waar Marie het zojuist over had. De kamer was echter leeg. Het vuur in de haard smeulde nog na. De Fransen hadden zelfs het vuur uitgemaakt om in de schoorsteen te kunnen kijken of daar een verborgen schuilkamer zou zijn. Rudolf zag ook niets. Wel zag hij de kandelaar die hij eerder had laten staan. Hij wilde weer teruglopen naar de keuken. Hij kwam langs het gemak en hoorde opeens een geluid. Het leek wel een kuch. Maar hoe goed Rudolf ook keek, hij zag niets. Beneden in de keuken aangekomen, vertelde hij Marie dat hij iets had gehoord. Marie had echter ook nieuws. Ze verstond een paar woorden Frans en ze had begrepen dat de Fransen zich ergens over verbaasd hadden. Uit beschrijvingen van het kasteel, die ze hadden

bestudeerd voordat ze kwamen, hadden ze gelezen hoeveel ramen het slotgebouw zou hebben. Bij hun zoektocht naar Damiaan in het kasteel telden ze echter een raam meer. Ze hadden nu dus het vermoeden dat er ergens een verborgen kamer moest zijn met een raam. Om er achter te komen waar dat was, wilden ze voor elk raam een kaars zetten. Het raam waar dus geen kaars voor zou staan, moest dan wel de verborgen kamer zijn. Marie ratelde dit hele verhaal af. Rudolf schrok. Ze moesten heer Damiaan waarschuwen! Ze wisten zelf echter ook niet waar die verborgen kamer was. “Waar zijn de soldaten nu?” vroeg Rudolf. “Die zijn naar het dorp om daar in de kerk voldoende kaarsen te halen.” antwoordde Marie. “Dan hebben we nog vlug even tijd om de bisschop te zoeken en hem ook een kaars te geven”. Dat vond Marie een goed idee. Rudolf en Marie gingen nu op zoek naar bisschop Damiaan. Ze doorzochten een groot deel van het kasteel. Een plattegrond hadden ze daarbij niet nodig, ze kenden de weg in het kasteel immers goed.

Ze besloten als eerste naar de plek te gaan waar Rudolf het geluid had gehoord. Ze klopten op de houten deuren en kozijnen, maar het klonk overal hetzelfde. Rudolf besloot te gaan roepen: “Bisschop Damiaan, waar bent u? Wij zijn het, Rudolf en Marie!”. Eerst hoorden ze niets, maar na een paar keer roepen hoorden ze iets schuiven. Ze schrokken zich dood toen opeens de bisschop verscheen. Marie was met een schreeuw naar het gemak gevluht dat er tegenover lag. Toen Rudolf weer een beetje van de schrik was bekomen, vertelde hij de bisschop wat de Fransen van plan waren. Hij gaf de bisschop de kandelaar die hij nog steeds vast had en vroeg of hij nog iets anders nodig had. De bisschop vertelde hem fluisterend dat alles wat hij nodig had hier in de verborgen nis te vinden was. Graaf Lothar had het kamertje zelf ingericht toen hij hoorde dat de Fransen zo dicht waren genaderd.

Op dat moment klonk beneden gestommel aan de poort. Vlug hielpen Rudolf en Marie, die bij het horen van de stem van de bisschop weer van het gemak was gekomen, de schuilplaats weer te sluiten. Daarna liepen ze snel terug naar de keuken. Net op tijd zaten ze weer aan de keukentafel. De Fransen keken niet naar de twee en begonnen direct voor elk raam een kaars te plaatsen. Toen voor elk raam een kaars stond, gingen ze weer met zijn allen naar buiten. Marie en Rudolf baden schietgebedjes in de hoop dat de bisschop zijn kaars op tijd voor het raam had gezet. Uren liepen de Fransen rond het slotgebouw, de verborgen kamer vonden ze

niet. Teleurgesteld kwamen ze later nog even terug om de kaarsen uit te maken en weer mee te nemen. De bisschop was blijkbaar niet in het kasteel. Zonder te groeten verliet de groep het kasteel. Rudolf keek ze na en zag hun fakkels langzaam in de verte verdwijnen. Juichend rende hij daarna terug naar de verborgen nis, zoals men de verborgen kamer toen noemde en vertelde daar het goede nieuws aan de bisschop. Deze was zeer opgelucht. Hij bedankte Marie en Rudolf voor al hun hulp. Samen gebruikten ze de maaltijd, die Marie eerder die avond al had klaargeemaakt. Was het toch nog spannend geworden. Rudolf kon bijna niet wachten om dit verhaal aan zijn familie in het dorp en aan de andere knechten te vertellen.

Tekeningen: Jan Creusen

EEN BROODNODIGE REPARATIE AAN DE KLEINE ST. JAN

Door Henri Peters

Tegen het einde van de 18e eeuw was de bouwkundige toestand van het kerkje desastreuus. Het kerkbestuur sprak in 1804 van een ruïne en stelde de tiendeheffer, de markies van Hoensbroeck, hiervoor aansprakelijk, die dit overigens bestreed. Er was gedurende 40 jaar

niets aan onderhoud gedaan. Reeds in 1794 verklaarde de laatste Heer van Hoensbroeck (Lothar Frans) 'dat de kercke alhier geheel bouwvallig is en absoluytelyck moet herbouwt worden' (er werd toen kennelijk overwogen om het gehele kerkje te herbouwen!)

Het kerkbestuur van Hoensbroeck vroeg dan ook een extra bijdrage als kerkbelasting aan de jonge Clemens Wenceslaus, Markies van Hoensbroeck, vanwege broodnodige reparaties aan de kerk.

Hieronder de letterlijke tekst van de noodzakelijke reparaties.

Memorie tot bewijs wat noodsaakelijk aan de kercke van Hoensbroek moet gerepareert worden.

Het sloop en toren der kercke is sterck en suffisant van muizewerck maar is meer als twee derdedeelen ontdeekt (zonder dakbeschot) waardoor in korten tijd vervuylt en bederft, moet daerom absoluut gedeekt worden.

Den plavon of floor moet belagt worden immers den ganck met nieuwe belegsteen.

Aan de kercke omdat het sloop te klein is om de parochiaenen te bevatten zijn twee afbehancken (zijbeuken), ene coors en sacristie, deese syn voor

het grootste gedeelt al lange ontdeekt geweest en syn daarom door het geduyrig doorregenen, buyten staet.

Vervolgens moet daeraen den geheelen daakstoel vernieuwt worden, men vermeijnt dat de mauragiens (muren) maer moeten gerepareert worden op de plaetsen daer iet manqueert. Eyndelyck moet de kercke gewit worden. Dit zijn de noodigste reparatiens die wij alleen voor hebben te doen. Wes gedaen sullen wij gelyck onse voorsaeten ons al met de kercke bedienen en daerinne gaen om God te dienen.

Dus memorie Hoensbroeck, 9 prairial jaer 12 (29 mei 1804)

G. Klinckenbergh, P.J. Kusters en F.A. Horstmans.

Op de 15^e september 1804 vraagt de Markies om een specificatie van de herstelkosten. Deze bedragen 4591 gulden en 10 stuivers. De reparatie is uitgevoerd!

De bijdrage van de markies heb ik nog niet kunnen vinden in het archief.

Bron: Archief Schloss Haag 2377 (1804)

FC HOENSBROEK 70 JAREN JONG

DEEL 2 1971-1996

Door Math Mertens

We waren gebleven bij het 25-jarig bestaan. Het zilveren jubileum werd op een daverende wijze gevierd. Er wisten werkelijk duizenden mensen tij-

dens de feestdagen de weg naar het feestpaviljoen te vinden.

Daarmee werd het vele werk dat door het jubileumcomité was verzet op een gepaste wijze uitstekend beloond.

Zoals gezegd, vormden de sportieve successen een zeer stevige basis tot het welslagen van dit feest en dan met name het behaalde kampioenschap van het eerste elftal in 1971 onder leiding van trainer Hans Kessels. Het zou tot de voorlaatste dag een spannende aangelegenheid zijn en dat dan tussen R.K.F.C.H. en buur V.C.T. Dat zag er overigens bij de start van de competitie wel ietsjes anders uit. Er werd begonnen met maar liefst vijf gelijke spelen op rij, doch daarna begon de victorie. Achtereenvolgens moesten van de naaste belagers Limbricht, De Leeuw en D.V.O. afhaken. Toen daarna ook G.V.C.G. de pijp aan Maarten gaf, spitste de strijd zich toe tot R.K.F.C.H. en V.C.T. Bij het begin van de voorlaatste wedstrijd stonden de blauw-hemden één punt voor. Omdat in Guttecoven bij G.V.C.G. met 1-3 werd gewonnen en omdat een andere buur, te weten Mariarade, met 0-1 tot ieders verrassing bij V.C.T. de winst greep, kon de kampioensvlag weer eens in top.

Deze wapenfeiten uit dat zilveren seizoen 1970-1971 werden overigens voor het laatst in de boeken bijgeschreven als successen van R.K.F.C.H., want de ledenvergadering had besloten om voortaan uit te komen onder de naam FC Hoensbroek.

VAN OERS ASSURANTIËN
Kouvenderstraat 238
6431HK Hoensbroek
☎: 045- 5212856

BJÖRN HOCKS ADVOCaat & MEDIATOR
Juliana-Bernhardlaan 24
6432 GW Hoensbroek
☎: 045- 4100220

Een besluit dat van een vooruitziende blik zou getuigen, want in 1981 werd de gemeente Hoensbroek door de gemeentelijke herindeling opgeheven. Maar zoals het zo vaak gaat in de sport, liggen vreugde en verdriet heel dicht bij elkaar. Zo mag de tweede helft van het jaar 1971 gerust als een ramp omschreven worden.

Zelden zal de FC Hoensbroek zo'n magere maanden hebben meegeemaakt als de laatste paar van 1971. Na de promotie naar een zeer sterke derde klas, met onder meer E.H.C. volgden een paar magere maanden.

Het begon al met de eerste wedstrijd van het seizoen 1971-1972 op de Dem tegen E.H.C.. Dit duel werd met 4-1 verloren waarvan honderden liefhebbers getuige waren, het begin van veel tegenslag.

Een pikant detail bij dit duel was het feit dat E.H.C. bij de KNVB zeer fel had geageerd tegen de nieuwe naam. Al snel bleek dat die klas te sterk was, iets wat later dan ook middels een onafwendbare degradatie waarheid zou worden.

BRAND

De volgende tegenslag diende zich aan en die kwam in de vorm van een fikse brand.

Op Tweede Kerstdag 1971 werden de houten kleedlokalen en materiaalruimte door een felle brand verwoest. Niet alleen ging daarbij de kleedaccommodatie geheel verloren, ook alle materialen gingen in rook op. Weg waren alle ballen, kleding, doelnetten en noem verder maar op. Maar een positief gegeven was, dat juist toen bleek dat de FC Hoensbroek echt rijk was en nog steeds is aan echte vrienden. Die leer je kennen in nood en de nood was indertijd in ruime mate aanwezig.

Het was echt hartverwarmend om te zien hoeveel steun de FCH van alle kanten mocht ontvangen. Van diverse zusterverenigingen kwam er materiële dan wel financiële steun, waarbij niet onvermeld mag blijven dat van de betaalde voetbalclubs met name Ajax een duit in het zakje deed. Maar niet vergeten mag worden dat ook de wijk Hoensbroek-Zuid blijf gaf van de verbondenheid met de FCH. Een verbondenheid die vooral bleek uit de opbrengst van een grootse huis-aan-huis-collecte, zodat de vereniging al vrij snel na dit inferno kon beschikken over nieuwe kleding en andere materialen.

Na enige gesprekken van het bestuur onder leiding van de nieuwe voorzitter Math Mertens met de toenmalige gemeente Hoensbroek kon ook

de eerste spade de grond in voor de nieuwbouw van de kleedlokalen en kantine.

Na dat rampseizoen 1971-1972 zou FC Hoensbroek een seizoen later alweer als een ware Phoenix uit de as herrijzen. En dat dan zowel in figuurlijke als ook in letterlijke zin. Met de nieuwe accommodatie waren ook de laatste brandresten opgeruimd. Maar ook op sportief gebied ging het allemaal een stuk beter. Na de degradatie wist het eerste elftal als vierde te eindigen in de vierde klas.

Nog beter verliep het seizoen 1973-1974. Achter de kampioen (De Leeuw) eindigde het eerste elftal na een nek-aan-nekrace met alweer V.C.T. op de tweede plaats en die was goed voor het spelen van promotiewedstrijden met Helios, R.K.H.B.S. en het Maastrichtse Sint Pieter, overigens zonder resultaat.

ONVERGETELIJK SEIZOEN

En toen volgde het seizoen 1974-1975, een seizoen om nooit te vergeten. Met aan het eind dat onvergetelijk duel op 't Limburgiaterrein in Brunsum tegen Sylvia, waarin het eerste elftal de titel greep. De competitie ging van start met slecht voetbal en na vier wedstrijden welgeteld één punt, maar daarna begon de victorie. Diverse wedstrijden werden er op rij gewonnen, waardoor er halfweg een trio kanshebbers overbleef. Naast FC Hoensbroek waren dat Sylvia en R.K.S.N.E.

Na de lange winterstop kon R.K.S.N.E. de race niet meer volhouden en bleven Sylvia en FC Hoensbroek nog over. Met een gelijke stand werd begonnen aan de laatste wedstrijd, die door beide verenigingen werd gewonnen. Dus moest er een beslissingswedstrijd komen en wel op zondag 25 mei 1975. Middels een 3-2 overwinning, na een 2-0 achterstand tot 7 minuten voor het einde, werd het eerste elftal onder leiding van trainer Martin Molnar toen de kampioen. En dat voor maar liefst 4500 toeschouwers, een geweldige happening, zeker de wijze waarop de titel werd gegrepen.

De kranten stonden er daags daarna bol van en kopten met 'Het Wonder van Hoensbroek'. Met recht, want dit was een regelrechte thriller geweest, die je zelden mee maakt.

FCH maakte weer haar opwachting in de derde klasse. Dat eerste seizoen 1975-1976 zou echt geen makkie worden. Maar op karakter wist het eerste elftal zich toch uiteindelijk te handhaven. Het seizoen 1976-1977 levert

de vereniging overigens nog een ander record op: voor het eerst zullen er maar liefst zes teams aan de competitie deelnemen.

Dat is overigens zowat het enige sportieve succes uit dat seizoen, want het eerste elftal dient tot de laatste minuut te vechten tegen degradatie. Iets wat uiteindelijk toch lukt. Het seizoen daarop, 1977-1978, verloopt qua resultaten prima. Een sterk verjongd team eindigt als vijfde, een goede prestatie.

UITBOUW KANTINE

Het seizoen 1979-1980 werd met recht een bijzonder jaar voor de blauw-witte vereniging.

Op 24 augustus 1979 ging namelijk de eerste spade de grond in voor de uitbouw van de kantine, waarbij ondermeer een bestuurskamer werd aangebouwd. Zoals men dat gewend is, werd ook dit werk weer opgeknapt door diverse vrijwilligers. Op 8 december 1979 kon de nieuwe kantine trots officieel open. In de zomer van 1980 bezocht FC Hoensbroek voor het eerst zustervereniging SV Heiligenberg aan de Bodensee, een bezoek dat wederzijds nog vaak een vervolg zou krijgen.

35 JARIG JUBILEUM

De FC Hoensbroek vierde in het seizoen 1980-1981 het 35-jarig jubileum en deed dat met wisselend succes. Ons eerste elftal moest zelfs een beslissingswedstrijd spelen voor klassebehoud.

Trainer Frans Verhage kon evenwel met een gerust hart afscheid nemen, want op het Langebergterrein werd met 2-0 gewonnen van rivaal Schinveld, dat daardoor diende te degraderen. Deze winst zou een seizoen later evenwel uitstel van executie blijken, want nu moest het eerste elftal werkelijk degraderen. Dus terug naar de vierde klas. Toch was er nog een lichtpuntje en dat zowel letterlijk als figuurlijk.

In december 1981 kon namelijk de nieuwe (wedstrijd)verlichting in gebruik genomen worden. Het eerste elftal vond in de vierde klas direct zijn draai en eindigde als vierde. Weinig schokkends is te melden over het seizoen 1983-1984, al voelde het eerste elftal een tweetal jaren heel lang de adem van het degradatiespook in zijn nek.

vanoost verzekeringen-verzuim-pensioenen

Juliana Bernhardlaan 8

6432 GW Hoensbroek

 045 - 522 42 41

DAMESVOETBAL

Overigens deed halverwege de tachtiger jaren damesvoetbal zijn intrede bij de FC Hoensbroek.

In het volgende seizoen wierp het robijnen jubileum al zijn schaduwen vooruit. Tijdens het pinksterweekend van 1986 kon de FC Hoensbroekfamilie zich opmaken voor een geweldig geslaagd 40-jarig jubileum. Het jubileumcomité zag haar vele werk bekroond met een feest, dat in ieder opzicht de hoog gestelde verwachtingen wist te overtreffen. Het comité zowel als de penningmeester konden zeer tevreden zijn, er was immers op het einde van de rit een heel fraai batig saldo te boeken.

De festiviteiten waren niet alleen bijzonder gezellig, maar werden ook door zeer vele bezoekers bezocht. Daarbij was de receptie echt een hoogtepunt. Honderden wensten ons FCH te feliciteren en er stonden buiten het Trefcentrum dan ook lange rijen te wachten om binnen te kunnen geraken. Toch was de aanloop lang niet vlekkeloos, zeker niet gezien de prestaties van het eerste team. Na de goede tweede competitiehelft van het vorige seizoen, werd toch heimelijk de hoop gekoesterd om misschien wel via een kampioenschap dit feest extra luister bij te mogen zetten. Niets was minder waar. Tot de voorlaatste competitiewedstrijd hing de angst voor degradatie naar de afdeling als een donderwolk boven de club. Stel je voor, een jubileumfeest en uitgerekend dan degraderen. Gelukkig was het eind goed al goed, maar wat scheelde het al met al weinig.

JO GERARDS NIEUWE TRAINER

Het seizoen na het jubileum werd gestart met een nieuwe trainer, Jo Gerards en werd de koers van FC Hoensbroek toch wel iets aangepast. Naast de spreekwoordelijke gezelligheid werd ook iets prestatiegerichter te werk gegaan. Na wat wennen kwam het eerste elftal goed op gang en wist zowaar als derde te finishen. Een plaats die naar meer smaakte. In het seizoen 1987-1988 zou het nog beter gaan. De start was ongekend goed, de eerste zes duels werden gewonnen.

SCHADENET - KOENEN

Breukerweg 178

6412 ZL Heerlen

☎: 045-5215450

Het werd uiteindelijk een nek-aan-nek race met de ploeg van LHBMC uit Geleen. Met de SV Treebeek op korte achterstand in het spoor. Uiteindelijk was er een beslissingswedstrijd nodig tegen SV Treebeek, te spelen op het E.H.C -veld, die gelijk eindigde.

In het tweede duel was SV Treebeek de ploeg die over meer reserves beschikte, geen feest dus.

Op ander gebied bracht dat seizoen overigens nog meer positief nieuws in de boeken. Zo kwam er een nieuwe hoofdsponsor in de vorm van de firma NORAD (Harry Notten), die dat uiteindelijk bijna 25 jaar zou volhouden. In dat seizoen gebeurde er ook heel wat met de accommodatie. Zo werden kleed- en wasgelegenheden, alsmede de materiaalruimtes, uitgebreid door de aanschaf van units. In het seizoen 1988-1989 werd er (weer) een tweede plaats behaald.

OVERDEKTE ZITTRIBUNE

Het seizoen 1989-1990 begon met een feestje. In augustus 1989 werd namelijk de fraaie overdekte zittribune een trots bezit, vooral dankzij de steun van hoofdsponsor NORAD. Aan de competitie werd begonnen met een nieuwe trainer, te weten Nico Kamps. Via beslissingswedstrijden aan het eind van het seizoen ging promotie uiteindelijk de mist in.

In 1990-1991 leek het wel te gaan lukken. Drie wedstrijden voor het einde werd het cruciale duel tegen RKBSV met 1-0 gewonnen, hetgeen twee punten voorsprong opleverde. Maar blijkbaar was de druk te groot, want de beide laatste duels, thuis tegen de Waubachse Boys en uit bij Abdisenbosch, werden verloren en dus geen titel.

In de nacompetitie volgde echter het herstel. De eindstrijd werd bereikt en die ging op het Minorveld tegen de ploeg van Coriovallum. Dit duel werd met 2-0 gewonnen en dus promotie.

PARTYCENTRUM AMICITIA

Markt 9

6431 LG Hoensbroek

☎: 045- 5212999

UITVAARTCENTRUM VAN DEN HOUT

Kathagen 10

6361HG Vaesrade

☎: 045- 5212004

DERDE KLAS

Terug naar de zo gewenste derde klas.

Die hernieuwde kennismaking met de derde klas verliep in het seizoen 1991-1992 tot aan de winterstop voorbeeldig. Halverwege waren er slechts twee puntjes achterstand op de latere kampioen. Maar vanaf de winterstop ging alles mis, wat er ook maar mis kon gaan en uiteindelijk waren twintig punten er net één te weinig. Dus weer terug naar de vierde klas. Onder leiding van een nieuwe trainer, Winand Kohl, was de doelstelling voor het seizoen 1992-1993 duidelijk: zo snel als mogelijk terug naar die lucratieve derde klasse B.

Toch zou dit in de reguliere competitie niet lopen als gedacht.

Een vierde plaats was uiteindelijk wel nog net genoeg voor het bereiken van de nacompetitie. En voor deze promotiewedstrijden werden de schouders nog eens extra onder deze zware klus gezet.

FC Gracht en S.V.K. werden in de poule opzij gezet, waarna de finale wachtte op het Minorveld (alweer daar) tegen Voerendaal. Dit zou een thriller worden, want na 90 minuten stond het 1-1 en dus verlengen. Na dat extra halfuur was de stand 2-2. Penaltyschieten moest nu beslissen over de promotie naar de derde klas. Doelman Roger Bijlsma wist zowaar drie van de vijf strafschoppen te stoppen en zo kwam FC Hoensbroek dus na een seizoen weer terug in de derde klas.

In het seizoen 1993-1994 wist het eerste elftal zich vrijwel probleemloos te handhaven in de bovenste helft van de ranglijst.

PAUL BISSCHOPS TRAINER

In het seizoen 1994-1995 zou trainer Paul Bisschops zijn debuut maken. Het werd voor de FC Hoensbroek zeker geen slecht seizoen met een vijfde plaats als resultaat.

En dan zijn we aanbeland bij het gouden jubileumseizoen. Een seizoen waarin de vereniging met een record aantal teams deelneemt aan het voetbalgebeuren. Daarmee werd FC Hoensbroek ook de grootste voetbalclub in de directe omgeving.*

Met dank aan Mia Höppener en Wim Wijnands voor hun bijdrage aan dit artikel.

GROND EN GOED MAKELAARDIJ IN AGRARISCH VASTGOED

Nieuwstraat 154
6431 KX Hoensbroek

☎: 045- 5213468

70 Jaren F.C. Hoensbroek brengen vele hoogte- en dieptepunten met zich mee en dat op velerlei gebied. Op sportief gebied is het hoogtepunt ongetwijfeld de beslissingswedstrijd tegen Sylvia voor bijna 5000 toeschouwers op het Limburgiaterrein in 1975.

Wanneer Sylvia in minuut 83 een 2-0 voorsprong neemt en de Nieuwenhaagse aanhang de feestattributen tevoorschijn haalt, lijkt het pleit beslecht.

Echter wat niet meer voor mogelijk werd gehouden gebeurt toch. In een fantastische eindsprint wordt in de laatste zeven minuten de 2-0 achterstand omgekeerd in een 3-2 overwinning.

De aanhang van Hoensbroek is buiten zinnen, die van Sylvia bergt sprakeloos de vlaggen op en belt het thuisfront, dat de inmiddels onderweg zijnde koetsen rechtsomkeer kunnen maken.

We hebben er dan ook bewust voor gekozen om de fotocollage geheel aan deze wedstrijd te wijden. En de spanning in deze zinderende eindfase kunnen we niet beter verwoorden dan onze ex-voorzitter van der Moolen doet in bijgaand rijmsel:

**In een hoekje van het veld
sta ik verslagen en geveld ....
Ik ga wat moeilijk slenterend,
wachtend op het bittere end,
achter Sylvia's goalie staan
hopend dat wonderen nog bestaan.
Maar wat sta ik me nu wijs te maken,
deze noot is niet meer te kraken,
want de tegenstander zit op fluweel,
2-0 achter, neen dat is teveel.**

ADMINISTRATIEKANTOOR LABOR

VLOEDSTRAAT 34

6361 XH Nuth

☎: 045-5650121

ROB PETERS – MEEL EN GRAANHANDEL

Wijngaardsweg 16

6412PJ Heerlen

☎: 045- 5226693

**Dan krommen de onzen hun ruggen
om de achterstand te overbruggen,
ze sjouwen, werken, hollen
om Sylvia's net te laten bollen,
fel begint Hoensbroek nu te drukken,
zou het nou dan toch nog lukken?
En plots is het dan toch twee-een,
voorzichtige vreugde om me heen
en één minuut later is er dubbele pret,
want de gelijkmaker ligt in het net!**

**Ik word beurtelings bleek en rood
mijn hart dat raakt in grote nood,
maar hoera, we staan weer quitte
met een verlenging in 't verschiet.
Maar onze jongens willen mèèr,
bestormen Sylvia's veste keer op keer,
ondragelijke spanning stijgt ten top,
emoties laaien steeds weer op
en via de binnenkant van de paal
komt 3-2 er met een lange haal.**

**Wat ik niet meer durfde dromen
is dan tenslotte toch gekomen.
Toen het derde doelpunt was geboren
begon de horizon weer te gloren,
mijn hartslag werd nòg wat sneller,
de vreugdekreten nòg wat feller,
maar alvorens wij werden verblijd
kwam eerst nog de blessuretijd.
“Scheids, 5 minuten, je bent wel gek”, maar toen
was ons Hoensbroek kampioen!!!**

JOODSE ONDERDUIKERS IN HOENSBROEK

In het najaar van 2016 zal, in samenwerking met de Heemkundevereniging Hoensbroek, het boek worden uitgegeven met de titel Joodse onderduikers in Hoensbroek, tijdens en direct na de Tweede Wereldoorlog. De vereniging heeft mij, de auteur van *Salomon en Eva Haringman, broer en zus* het boek, gevraagd om een artikel te schrijven voor het verenigingsblad over mijn onderzoek en het boek dat binnenkort zal worden uitgegeven.

Gaarne wil ik hier gehoor aan geven.

In zekere zin is het onderzoek begonnen met mijn bezoek aan de Nationale Dodenherdenking van 4 mei 2012 in Hoensbroek. Ik ben vanaf het begin lid van de Heemkundevereniging Hoensbroek en als zodanig actief in de werkgroep Historie en Heemkennis. In oktober 2007, een maand na de oprichting van de vereniging werd aan de werkgroep gevraagd een onderzoek te doen naar de oorlogsslachtoffers van Hoensbroek. Ik heb mij toen hiervoor opgegeven. Dit onderzoek is nog steeds lopende. De reden voor de lange duur van het project: het kent een brede opzet.

Het gaat niet alleen over Nederlandse, Amerikaanse en Duitse soldaten, maar ook over burgers. De slachtoffers hebben met elkaar gemeen dat zij door oorlogsomstandigheden om het leven zijn gekomen en zij allen hebben een bepaalde relatie met Hoensbroek. Het kan zijn, dat zij in Hoensbroek zijn geboren of een tijdlang hebben gewoond. Het is mogelijk dat zij officieel inwoner van Hoensbroek waren, toen zij het leven lieten. Het kan zijn dat zij in Hoensbroek de dood vonden of in deze plaats begraven zijn. In dit brede onderzoek komen ook vier Joodse personen voor die in de oorlog in Hoensbroek waren ondergedoken. Deze vier mensen werden op zeker moment door de Duitse bezetter opgespoord en via Westerbork naar het oosten afgevoerd, waar zij ten slotte werden vermoord in Auschwitz, Bergen-Belsen of Ravensbrück. Tijdens de Nationale Dodenherdenking van 4 mei 2012 moest ik denken aan deze vier Joodse onderduikers en toen kwamen er een aantal vragen in mij op. Waren zij de enigen die in Hoensbroek waren ondergedoken? Waar kwamen zij vandaan, hoe zijn zij hier terecht gekomen, wat hebben zij meege maakt en hebben zij het overleefd? Of zijn zij, net als de vier anderen, opgepakt, afgevoerd en vermoord? In de weken na de herdenking ben ik nagegaan of er iets was geschreven over de Joodse onderduikers in Hoensbroek. Over dit aspect van de geschiedenis van Hoensbroek is echter weinig of niets bekend. Dit was voor mij de reden om een tweede onderzoek te starten. Ik heb het dan over de Joodse onderduikers in Hoensbroek.

In grote lijnen heeft het onderzoek zich in vier fasen voltrokken, die soms door elkaar liepen: de zoektocht naar namen; het verzamelen van informatie; het reconstrueren van de verhalen; het leggen van contacten met de voormalige onderduikers en onderduikverleners.

Welke zijn de informatiebronnen die namen en andere gegevens bevatten van Joodse onderduikers? Ik zal mij in dit verhaal beperken tot een drietal bronnen waarover ik het een en ander vertel. De CRBJ-lijst is een van de informatiebronnen. Het Centraal Registratie Bureau voor Joden werd in oktober-november 1944 in Eindhoven opgericht en was een Joodse initiatief. Haar doelstelling was het bevorderen van de hereniging van Joodse gezinnen. Veel gezinnen waren in de oorlog uiteen gevallen.

Het kon zijn dat de gezinsleden verspreid waren over meerdere onderduikadressen. De ouders zaten bijvoorbeeld in Groningen en de kinderen in Hoensbroek. Vaak wist men niet of de anderen nog in leven waren en waar zij zaten. Om de hereniging te bevorderen vroeg het bureau aan Joodse onderduikers in het bevrijde deel van het land om hun namen door te geven, geboortedatum- en plaats, officieel woonadres en het adres waar zij op dat moment verblijf hielden. Het bureau verzamelde al deze gegevens en verwerkte ze in een lijst. De eerste lijst werd in maart 1945 uitgegeven. Ouders die op zoek waren naar hun kinderen, konden gebruik maken van deze lijst.

In het gemeentearchief van Hoensbroek heb ik ook enkele lijsten aangetroffen van Joodse onderduikers. Deze lijsten zijn echter incompleet. De Joden die in Hoensbroek onderduik hadden gevonden en die op deze manier de oorlog overleefden, hadden zich na de bevrijding – te weten 18 september 1944, volgens de regels moeten laten registreren in het bevolkingsregister van de gemeente. Deze Joden waren weliswaar weer vrij, maar het merendeel van hen kon niet meteen naar hun officiële woonplaats terugkeren, bijvoorbeeld Amsterdam, omdat deze nog in bezet gebied lag. Een groot deel van Nederland werd pas in de lente van 1945 bevrijd. De Joden hebben zich echter niet laten registreren en de reden hiervoor moet men zoeken in het volgende feit. In de eerste maanden na de bevrijding lag het front op relatief korte afstand van Hoensbroek. Ter hoogte van Zuid-Limburg liep het front tot februari 1945 langs het riviertje de Ruhr in Duitsland. Van oudere inwoners van Hoensbroek heb ik weleens vernomen dat de avondhemel in het oosten regelmatig een rode kleur had en dat men, afhankelijk van de windrichting, op de achtergrond het geluid hoorde van de bombardementen. Wat de inwoners van Hoensbroek zagen en hoorden, dat zagen en hoorden natuurlijk ook de voormalige Joodse onderduikers. Zij hebben zich niet laten registreren, omdat zij beseften dat de strijd nog niet beslist was. Stel je voor dat het Duitse leger de geallieerden alsnog wist te verslaan en terugkeerde naar ons land, naar Hoensbroek? In dat geval zou een eerder gedane registratie als vanzelf leiden tot arrestatie door de Duitse bezetter, met alle gevolgen van dien.

Na de capitulatie van Duitsland, toen de strijd definitief beslist was, lieten de Joden zich registreren.

Maar intussen was een deel van hen al naar huis teruggekeerd en hun namen komen dus niet voor in de lijsten van het bevolkingsregister.

Een derde bron van informatie is een lijst met namen en adressen van onderduik-verleners en de Joodse kinderen die bij hen ondergedoken waren. Deze lijst heb ik mogen ontvangen van een dochter van Jan Bosch, een verzetsman uit Hoensbroek. Hij woonde bij zijn ouders op de Akerstraat. Zijn vader had een groothandel voor zaden en levensmiddelen. Jan Bosch heeft minstens 33 Joodse kinderen het leven gered door hen een onderduikadres te bezorgen. Met de bakfiets van de zaak van zijn vader haalde hij de kinderen op van het station in Sittard en bracht hen naar hun onderduikadressen in Hoensbroek en omgeving. Hij zorgde dat de pleegouders extra voedsel- en kledingbonnen kregen voor hun pleegkind. Ook probeerde hij na te gaan of de kinderen goed werden behandeld door de pleegouders.

Naar welke informatie ben ik op zoek geweest? Het gaat om genealogische gegevens, zoals namen en geboortegegevens, informatie over het trouwen, de samenstelling van het gezin, woonadressen en beroepen. Maar natuurlijk ook over het onderduiken zelf. Wat was de situatie toen men het besluit nam om onder te duiken? Hoe is men in Hoensbroek terecht gekomen? Wat heeft men meegemaakt tijdens de onderduik? Wat was de situatie tijdens en direct na de bevrijding? Hoe verliep het leven na de oorlog en op welke wijze heeft die vreselijke periode hun verdere leven beïnvloed?

Op basis van de verzamelde informatie heb ik verhalen weten te reconstrueren van de Joodse onderduikers. In de verhalen komen ook de onderduikverleners voor, zij het minder uitgebreid. Het boek richt zich nu eenmaal primair op de onderduikers. Bij het interpreteren van de informatie en het reconstrueren van de verhalen heb ik aantal criteria opgesteld. Van wie is de informatie afkomstig en is deze betrouwbaar? Heeft iemand er baat bij dat de geschiedenis op een bepaalde manier wordt verteld? Komt de informatie uit eerste of tweede hand? Is de informatie in een vroeg stadium, dus kort na de oorlog, op papier gezet of is het alleen maar mondeling doorgegeven? Vertellen verschillende bronnen hetzelfde verhaal. Is de informatie consistent of met andere woorden: zit

het verhaal logisch in elkaar, zitten er geen tegenstrijdigheden in? Vullen de gegevens elkaar aan, als een puzzel en wordt het daardoor completer? Het boek dat wordt uitgegeven heeft niet de pretentie wetenschappelijk te zijn. Dit betekent echter niet dat het onderzoek en de verwerking van haar resultaten tot een boek onzorgvuldig is gebeurd. Maar fouten en onvolkomenheden zijn nooit helemaal uit te sluiten.

Na de reconstructie van de verhalen heb ik contacten gelegd met de nog in leven zijnde onderduikers en de kinderen van de onderduikverleners. In totaal gaat het om 41 personen. De meesten van hen wonen in Nederland, anderen in Israël, de Verenigde Staten en Canada. Ik heb hen gevraagd of zij hun medewerking wilden verlenen aan het onderzoek. Wat was de aard van de medewerking? Als eerste stuurde ik hen het conceptverhaal op, tezamen met de kopieën van documenten, op basis waarvan ik de verhalen had gereconstrueerd. Mijn verzoek was of zij het conceptverhaal wilden controleren op onwaarheden of onvolkomenheden en om deze te verbeteren indien dit nodig was. Wellicht konden zij het conceptverhaal ook aanvullen met nieuwe informatie? Misschien had men ook een foto, die gemaakt was tijdens of direct na de oorlog? Na het verwerken van de eventuele correcties en aanvullingen stuurde ik het gewijzigde conceptverhaal op voor een laatste controle.

Ik ben nu aangekomen bij het laatste en belangrijkste onderwerp van mijn artikel. Wat heeft het onderzoek opgeleverd? Zoals gezegd zal er in het najaar een boek worden uitgegeven. Het boek bestaat uit twee hoofdstukken. Hoofdstuk 1 moet men zien als een inleiding op hoofdstuk 2, dat bestaat uit 56 verhalen. Ik ben van mening dat een zekere voorkennis nodig is wil men de verhalen beter begrijpen en in een brede context plaatsen. Het eerste hoofdstuk levert deze voorkennis, zij het op zeer basale wijze. Het tweede hoofdstuk bestaat dus uit 56 verhalen en vormt de kern van het boek. In de verhalen staan de namen van 97 Joodse personen. De verhalen gaan over Joodse onderduikers, die wij kunnen indelen in twee groepen. De eerste groep bestaat uit Joden die in Hoensbroek waren ondergedoken. De tweede groep bestaat uit Joden die elders waren ondergedoken en die na de bevrijding naar Hoensbroek waren overgekomen.

moest men voor Eva, hoe spijtig ook, naar een ander onderduikadres gaan zoeken. Op deze manier kwam zij bij haar broer in Hoensbroek terecht. Het gezin De Vries ontfermde zich ook over haar. De moeder en de twee kinderen hebben de Holocaust overleefd. Echter, in 1948 overleed de moeder in Amsterdam aan kanker. Het echtpaar De Vries wilde de kinderen adopteren maar de moeder had in een testament laten vastleggen dat de kinderen na haar dood naar Palestina moesten gaan, waar zij een Joodse opvoeding zouden ontvangen. Salomon en Eva wonen tegenwoordig in Jeruzalem.

Dit artikel wil ik afsluiten met het tonen van twee statistische overzichten. Deze zijn gebaseerd op de gegevens die uit het onderzoek zijn voortgekomen.

WOONPLAATSEN WAAR DE JOODSE ONDERDUIKERS VANDAAN KWAMEN:

Amsterdam	67 pers.	Groningen	3 pers.
Den Haag	7 pers.	Roermond	2 pers.
Heerlen	5 pers.	Overig	5 pers.
Utrecht	4 pers.	Totaal	97 pers.
Tiel	4 pers.		

BEROEPEN VAN DE GEZINSHOOFDEN DER ONDERDUIKVERLENERS:

Mijnwerker	31 pers.	Politieagent	1 pers.
Ondernemer	10 pers.	Jeugdleider	1 pers.
Onderwijzer	5 pers.	Huisvrouw	1 pers.
Bakkersknecht	1 pers.	Onbekend	6 pers.
Boer	1 pers.	Totaal	58 pers.
Dominee	1 pers.		

Jan van den Berg

LENDI MEN | WOMEN | FASHION

Kouvenderstraat 13/15

6431 HA Hoensbroek

☎: 045- 5212430

BEGUNSTIGERS:

Holtus Verzekeringen & Financieringen	Hoensbroek
M. L'Ortye	Amstenrade
Punctua & Partners - Accountants	Hoensbroek
The READ SHOP Vromen	Hoensbroek
C. van Tilburg	Hoensbroek
van Melick - Heerlijk uit Hoensbroek	Hoensbroek
Janssen Paardensport	Vaesrade-Nuth

moonen | BOUW BV
BOUWKUNDIGADVIES

SCHOENSERVICE & LEDERWAREN LUCHIES

Hoofdstraat 16
6431LC Hoensbroek
☎: 045-5221703

VERBOEKET - HYPOTHEKEN & VERZEKERINGEN

Nieuwstraat 6A
6431 KT Hoensbroek
Tel.: 045- 5281760